

## “МЕДІАГПІСНА” В ЧАС ВІЙНИ

Наталія Малімон

Від часу, коли заступник декана історичного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки Тарас Літковець повернувся із зони неоголошеної війни на сході України, минає рік. І майже стільки часу він провів у Збройних силах України, будучи заступником командира 17-го окремого мотопіхотного батальйону, який стояв у “гарячій” точці біля Горлівки... Тарас уже не раз ділився з журналістами тим, що бачив у зоні військового конфлікту, але, будучи істориком, оцінює ситуацію, що склалася на Донбасі, з фахового погляду. Якимось він назвав цю неоголошену війну “дивною”: такою вона є через свою так звану гібридність. Літковець неодноразово виступав експертом із питань політології в газеті “День”. Ось його аналіз того, що робиться на сході, як журналістам писати про ці події і що нам усім, власне, робити з цим конфліктом.

### ПРО ТРИ РОСІЙСЬКІ АРМІЇ...

Перебуваючи у стані фактичної війни з РФ в межах самої України, ми маємо навіть не п’яту колону, а аж цілі три добірні та вишколені російські армії – проросійське телебачення, російський варіант православ’я і російську шансонну кримінальну культуру. Це три основні складові відомого “Русского мира”, котрі добровільно і за власним бажанням фінансує та споживає українське населення. Ці ворожі армії діють партизанськими методами та є, на перший погляд, непомітними, але наслідки їхньої діяльності є наочно руйнівними з численними людськими жертвами і матеріальними руйнуваннями. Тому Кремль і надалі вкладатиме величезні ресурси в інформаційну війну проти України, маскуючи це гаслами про захист російської мови, національних меншин і “православного слов’янства” в Україні.

Ми є в’язнями власних політичних, романтичних ілюзій щодо російської доброзичливості до нас. Тепер мусимо знову навчитися називати речі своїми іменами, щоб осмислити себе у світовому політичному процесі. Кремль веде в Україні типову “більшовицьку” війну, коли один хороший агітатор був сильніший за піхотний полк (згадаємо події 1918–1921 роки в Україні, які є осучасненою копією нинішніх подій).

Війна є продовженням політики радикальними засобами, а гібридна війна є поєднанням принципово різних способів ведення війни, які скоординовано застосовуються. Але як нам терміново навчитися протистояти російській пропаганді під час інформаційної війни та ще й при демократичних і майже вільних медіа, які за 25 років уже звикли працювати за європейськими демократичними правилами? Що робити журналісту із принципами подачі різних точок зору, об’єктивності, базування на фактах? Як мусить змінитися редакторська політика в умовах інформаційного протистояння з ворогом? Сильним націям байдуже, що про них говорять інші, а особливо вороги.

Наразі український журналіст мусить вміти прогнозувати перспективу використання його матеріалів ворожою стороною, наслідки сприйняття споживачем інформаційного продукту поданих матеріалів через призму війни. Нам протистоять умілі російські пропагандистські ЗМІ, які створені для того, щоб поширювати дезінформацію, відверто брехати (адже відомо, що чим більша брехня, тим швидше в неї повірять), дратувати громадян України діями військового керівництва ЗСУ, викликати стійку недовіру та ненависть до будь-якої діючої вітчизняної влади та викликати в нас пацифістські настрої під час війни.

При цьому використовувалися всі методи інформаційно-психологічної боротьби – від розміщення тенденційної інформації та напівправди до неприхованої неправди (“фейку”), а кремлівські хакери, боти, тролі та інші “ударні трудівники” Інтернету надійно окопалися на російському боці передової інформаційного фронту. Тому нам потрібно бути агресивнішими у тому, як ми повідомляємо правдиву інформацію із зони проведення АТО. Не можна наразі із зони проведення бойових дій на підконтрольній Україні території подавати дві точки зору для забезпечення балансу – українську та явно неправдиву терористів з “ДНР-ЛНР” чи російських військових. Аксіомою журналістських матеріалів із зони АТО мусить бути те, що ми на своїй території захищаємося від зовнішньої агресії та терористичних проросійських угруповань, правда, на нашому боці, ворог буде розбитий і перемога буде за нами. В ході воєнного конфлікту на Донбасі інформаційна війна ведеться незалежно від планів урегулювання і припинення вогню.

Сам факт оприлюднення точки зору російських ЗМІ є поширенням ворожої інформації. Це один із методів пропаганди – навіть коли ми спростовуємо брехливу кремлівську інформацію, ми підживлюємо брехню і допомагаємо їй жити. Російська пропаганда не стоїть на місці – вона постійно вдосконалюється, винаходить нові методи, активно використовує для цього дипломатію, соціальні мережі та спецслужби, а головне – не шкодує на це величезних бюджетних коштів.

### ПРО ІНФОРМАЦІЙНУ ВІЙНУ

Ми відстаємо і програємо в інформаційній війні Кремлю по всіх фронтах, діємо із суттєвим запізненням – “навздогін” події, наш МЗС у цьому плані діє лише після відповідного адміністративного розпорядження чи вказівки, а наша контрпропаганда – лише у зародковому стані, хоча перші позитивні ластівки на кількох національних телеканалах уже є.

Дедалі частіше ми відчуваємо на собі саме результат російської пропаганди. Зокрема, українці, хоча й російськомовні, на сході нашої держави після інформаційного опрацювання путінськими ЗМІ “раптом” відчули себе представниками міфічного “православного слов’янства” і кинулися зі зброєю в руках захищати від “української хунти” “русский мир”, нащадки славного козацтва з типово українськими прізвищами з лютою ненавистю нищать все, що хоч якось нагадує українськість – від мови і пісні до вишиванки та державної символіки. Навіть колишні українські військовополонені намагалися потрапити до рук військових РФ, аби лиш не до “днрівців”, які з особливою

жорстокістю ставилися до наших полонених. Саме щоденна інформаційна війна РФ проти України дала такі нелогічні, але якісні результати для Кремля.

Найвищим пілотажем у війні є не знищення противника, а обернення зброї ворога проти самого себе. І це здатна зробити лише інформаційна війна. Замість відвертих бойових дій російська пропаганда пропонує якісь “обґрунтовані” ідеї, поширює їх у вигляді газет і тез. Чим коротша і простіша ідея, тим швидше й ефективніше вона розходиться та розкручується. Тому висмоктана з пальця “Новороссія юга и востока так называемой Украины” отримала численну підтримку від місцевого етнічно українського населення. А в реальних соціально-економічних проблемах винними оголошувалися не злодії від ПР, не олігархи-крадії, не клептократична влада колишніх комуністичних функціонерів, а суверенітет України, українська мова, вітчизняна історія, національні герої, які поклали життя на вівтар свободи майбутніх “днрівців”. Тому нам сьогодні потрібно шукати те, що так само ефективно може сприймати населення Сходу, як російську пропаганду. Не треба бути проросійським, достатньо бути антиукраїнським.

### **ПРО УКРАЇНЦІВ І МАЛОРОСІВ**

Сьогодні часто порівнюємо сучасну Україну з Ізраїлем, мовляв, нам також прийдеться жити в сусідстві з агресивною державою і будувати власну країну поруч із потужним і підступним ворогом. Проте тодішнім ізраїльтянам протистояв ворог іншого гатунку, котрий не приховував бажання просто фізично знищити євреїв без жодних сантиментів та компромісних варіантів. Це не залишало жодного альтернативного вибору: життя або смерть, розбудова розвиненої держави або крах. Проте в сьогоденній Україні інша ситуація з ворогом: він підступний і прихований, воює проти нас відносно латентно гібридною війною. РФ не хоче знищити українців, але спить і бачить Україну своєю територією, а якщо вдасться, то щоб українці на генному рівні відчували себе неповноцінними малоросами, зрадливими і примітивними салоїдами з гарними фольклорними піснями та танцями, не здатними без “старшого” брата абсолютно ні на що, соромилися свого етнічного походження. Тобто метою інформаційної війни проти України є не фізичне знищення, а ліквідація національної ідентичності й усіх етнічних духовних цінностей. Маємо справу з підступною, жорстокою імперією, для якої не існує міжнародного права і цивілізованих правил гри. У свідомості росіян Україна є адміністративним непорозумінням, євроатлантичним провокаційним витвором з метою знищення “слов’янської єдності”, а українці – це зіпсовані Європою росіяни. Багато громадян України готові пожертвувати суверенітетом, державою, національною ідентичністю (особливо коли її ніколи не мали) заради уявної стабільності, миру та добробуту. Російська пропаганда вже успішно нав’язала частині населення сходу думку, що в разі військової поразки твоєї держави та окупації “братнім” слов’янським народом, котрий “звільнить” тебе від “диктатури Києва”, у твоєму щоденному житті нічого не зміниться, окрім покращення матеріального добробуту. Тут наводяться приклади про вищі, ніж в Україні, пенсії, зарплати, дешевший бензин і т. д. Недалекоглядному малоросу з українським паспортом російські ЗМІ успішно нав’язали думку, що в разі окупації “ввічливими зеленими чоловічками” нарешті настане мир, припиниться “братовбивча

війна двох слов'янських народів”, закінчатся мобілізації, які можуть забрати твого сина на війну, відкриються величезні російські ринки, рікою потечуть іноземні інвестиції й життя виглядатиме, як в російській телевізійній рекламі.

У нас загинути за Україну – це теж святий подвиг. Але є мільйони українців, які вагаються у своїх патріотичних переконаннях. І тут вітчизняні ЗМІ і всякі паскудні прес-служби державних структур навіюють людям відчуття безглуздості й жахливості АТО, хоч для нас вона є священною і питанням виживання нації. Потрібно культивувати у вітчизняних ЗМІ загальноприйняті життєві принципи, норми моралі й цінності, які допоможуть нам вистояти у інформаційній війні з безжальним ворогом.

Варто процитувати уродженку Києва, одну з творців Ізраїлю і прем'єр-міністра цієї країни Голду Меїр: “Ми хочемо жити, але наші сусіди хочуть нас знищити, і це залишає нам небагато простору для компромісу”.

“День”, 13–14 жовтня 2016 р.